

RECENZIJE I PRIKAZI

Damir Horga

ISTRAŽIVANJA U NASTAVI STRANIH JEZIKA
Savjetovanje Društva za Primijenjenu lingvistiku SRH
održano 17. i 18. ožujka 1989.

U organizaciji Društva za Primijenjenu lingvistiku SRH i njegovih dviju sekcija: Sekcije za strane jezike struke i Sekcije za glotodidaktiku, u Zagrebu je 17. i 18. ožujka 1989. godine održano savjetovanje pod nazivom „Istraživanja u nastavi stranih jezika“.

Cilj je Savjetovanja bio osvijetliti Probleme istraživanja u nastavi stranih jezika, iznijeti rezultate vlastitih, prije svega eksperimentalnih, istraživanja te na taj način steći uvid u sadašnje stanje istraživačkog rada na tom području. Gledajući u cjelini, veći je dio izlaganja zadovoljio navedeni primarni cilj Savjetovanja, bilo da se radilo o preglednim i teorijskim radovima u kojima je prikazana metodologija istraživanja, njihov razvoj, ili odnos istraživanja takve vrste prema drugim područjima („čiste“) lingvistike ili hibridnim znanostima kao što su psiholingvistika, sociolingvistika ili neurolingvistika, bilo da se radilo o izlaganjima u kojima su prikazani rezultati vlastitog eksperimentalnog istraživanja. Drugi dio radova bio je usmjeren pitanjima nastavne prakse ali bez podrške

istraživačkog instrumentarija neophodnog u eksperimentalnim istraživanjima. Takva podijeljenost izlaganja mogla je pridonijeti suprostavljanju postavki i principa nastave stranih jezika koji proizlaze iz intuicije, nastavnčkog iskustva ili teorijskih modela, s jedne strane, i principa nastave koji proizlaze iz eksperimentalnog promatranja i zaključaka izvedenih na osnovu obrade dobijenih podataka, s druge strane.

Radovi vezani uz osnovnu temu, tj. probleme istraživanja mogu se podijeliti u četiri skupine.

Prvu su skupinu činili radovi koji su prikazali općenitu sliku na području istraživanja u nastavi stranih jezika. Mada su istraživanja u nastavi stranih jezika, po svoj prilici, stara koliko i sama nastava, ona se sustavno provode tek od četrdesetih godina ovog stoljeća. Oko tih se istraživanja konstituirala i nova lingvistička disciplina: primijenjena lingvistika. Razvoj generativne lingvistike pobudio je nade da će se plodotvorno povezati lingvistička teorija i teorija nastave stranih jezika. Međutim, i obeshrabrujuće stajalište Chomskoga o tom

pitanju i stvarni razvoj tih veza nije potvrdio te nade (O. Tomić Mišeska). Iako se još prije dvadesetak godina u istraživanjima u nastavi stranih jezika polazilo od postavki i metoda lingvističkih i psihologijskih istraživanja, danas su to istraživanja koja su razvila svoju samosvojnost i koja pokrivaju uglavnom pet velikih područja:

1. istraživanja procesa učenja i usvajanja stranih jezika, tj. kognitivnih i konativnih mehanizama u učeniku, u toku tog procesa,
2. istraživanja razredne interakcije,
3. istraživanja socijalnih faktora šire društvene sredine koji djeluju na motivaciju i općenito proces učenja (npr. društvene potrebe, vođenje nastavne politike i sl.),
4. istraživanja nastave nekih specifičnih jezičnih varijeteta (npr. jezika struke) i
5. istraživanja jezičnih medija, tj. vrsta tekstova kao nastavnih materijala (M. Vilke). Na primjeru teorija učenja stranih jezika u svjetlu suvremene metodologije istraživanja ukazano je na visoki stupanj razvoja koji je dosegla metodologija, ali i na postojanje brojnih konceptijskih problema, nepreciznih mjernih instrumenata i neadekvatnog tumačenja rezultata istraživanja, što bi se moglo prevladati interdisciplinarnim pristupom rješavanju tih pitanja, a što bi onda vodilo ka uspostavljanju potpuniye teorije učenja stranih jezika (N. Dimitrijević). Nezadovoljavajući rezultati nastave stranih jezika u redovnoj školskoj nastavi nameću potrebu provođenja istraživanja nastavnih planova i programa i njihovo usklađivanje s potrebama učenika, ali ne zaboravljajući na ostale faktore koji utječu na uspjeh nastave: dob učenika, metode učenja, intenzitet nastave i sl. (E. Petrović). Pregledno su prikazana istraživanja individualnih razlika među

učenicima i nabrojani su oni personalni i generalni faktori koji utječu na uspjeh u učenju stranih jezika (R. Husinec).

U izlaganjima druge skupine istraživao se status nastave stranih jezika u širem društvenom kontekstu. Tim se istraživanjima pokušava djelovati na jezičnu politiku upodručju nastave stranih jezika. Na tom se području, vezano uz transfer tehnologije i znanja, istražuju modeli izrade objektivnog instrumenta za utvrđivanje politike u nastavi stranih jezika u sklopu procjenjivanja ukupnih obrazovnih potreba u SR Hrvatskoj (A. Kólka). Metodologijom anketiranja stavova ili prikupljanjem stvarnih podataka o nastavi stranog stručnog jezika na nefilološkim fakultetima traže se argumenti za poboljšanje jezične politike na tom području (S. Nenadović i K. Radetić, B. Marijanac, M. Kandido-Rožman).

Treću grupu istraživanja čine istraživanja sanog nastavnog procesa. Praćenjem nastavnog proces i njičenjem različitih varijabli u grupama koje rade u definiranim eksperimentalnim uvjetima valoriziraju se rezultati pojedine nastavne metode ili postupka: humanističkog pristupa u odnosu na komunikacijsko-kognitivni (V. Grgičević), komunikacijskog u odnosu na gramatički (Z. Pavić), vrednuje se doprinos kompjuterskog softwarea i coursewarea poboljšanju nastave (M. Dodigović), anketiraju se stavovi studenata i stranih lektora o doprinosu nastavnika „native speakera“ kvaliteti nastave stručnog stranog jezika (A. Štanbuk), provjerava se odnos studentove procjene stupnja razumijevanja teksta na stranom jeziku i objektivno mjereno razumijevanja te se na osnovu rezultata istraživanja donose određene didaktičke

preporuke (S. Narančić i V. Velčić), ocjenjuje se stupanj motivacije učenika i traže oni faktori u nastavnom procesu koji imaju stimulativni utjecaj na motivaciju, ali i oni koji je ometaju (N. Bulajić, J. Mihaljević), snima se govorna komunikacija u razredu i promatra odnos istinitosti i autentičnosti komunikacijskog sadržaja i stupnja komunikacijske kompetencije učenika (Y. Vrhovec), analizira se utjecaj poteškoća u čitanju na materinskom jeziku na sposobnosti učenja stranih jezika (L. Štokić) i, konačno, na fonetskom planu eksperimentalno se određuje težina usvajanja nekih francuskih vokala za učenike kojima je materinski jezik hrvatski ili srpski (V. Ilijin).

Istraživanja koja se bave strukturom jezičnog materijala na kojem se određeni strani jezik poučava predstavljaju četvrtu, posljednju skupinu izlaganja koja su neposredno posvećena istraživanjima. Kompjuterskom analizom statističkih karakteristika određenog jezičnog registra traže se one minimalne komponente (npr. vokabularske) na koje u nastavnom procesu valja obratiti pažnju i koje valja unijeti u didaktički tekst (M. Gačić, R. Fox, S. Leković). U tu kategoriju radova spadaju i istraživanja neverbalnih karakteristika, (slike, grafikoni, tablice i sl.) u pojedinim vrstama stručnih tekstova (O. Škarić, M. Ritoša) ili analiza vokabulara sporta (B. Marić), a tu pripada i analiza literarnih tekstova (njihov broj, veličina, didaktička primjerenost) u udžbenicima stranih jezika (S. Djolić i N. Dimitrijević).

Drugu veliku grupu izlaganja čine

ona izlaganja koja nisu neposredno vezana uz istraživanja u nastavi stranih jezika. Ona se mogu podijeliti u dvije podskupine. Jednu predstavljaju izlaganja u metodološkim inovacijama ili didaktičkim receptima za obradu određenih jezičnih kategorija (G. Iričanin, S. Vukovljak i M. Rosenfeld, A. Dukić, D. Tomičić, O. Otašević i S. Orlić, J. Novaković-Lapušina, Z. Glovacki Bernardi), dok drugu podskupinu čine prikazi novih didaktičkih materijala (M. Stojanović, M. Kovačević i M. Popović, Z. Ignjatović).

Iz prikaza tematskih krugova savjetovanja očito je da je ono bilo disperzirano, pa njegov osnovni cilj nije dosegnut u onoj mjeri u kojoj se to željelo ostvariti. Naime, problemi istraživanja su zahvaćeni na jednoj općenitoj razini. Ovakva ocjena nimalo ne umanjuje njegov uspjeh budući da se to moglo i očekivati kada se otvara jedna nova tema za raspravu. Valja se nadati da će u planiranju nekog budućeg savjetovanja o istraživanjima u nastavi stranih jezika tema biti strože ograničena što bi omogućilo da se ona svestranije i dublje obradi.

Sadržajne rasprave i diskusije o izlaganjima, tradicionalno prijateljski susreti sudionika Savjetovanja iz svih krajeva zemlje pridonijeli su njegovom uspjehu. Tome je pridonio i zbornik radova sa savjetovanja tiskan prije savjetovanja.

Valja vjerovati da će savjetovanje potaknuti na istraživački rad mnoge njegove učesnike, prije svega one iz neposrednog nastavnog procesa, koji će tim putevima krenuti u traženje odgovora za poboljšanje nastave stranih jezika.